

דאָמַר רבי יוסי אָמַר רבי חייא, פֿד בַּרְא קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נֶשׁ, אֶסְקִיָּה קַמִּיָּה בְּדִיּוֹקְנִיָּה, וְהוּא יְתִיב וְאַתְרֵי בֵּיה, וְאָמַר לִיָּה אָנָּא עֶבֶד לָךְ, בְּגִינֵי לְמַהּוֹי אֶתְ שׁוֹלְטָנָא וּמְלָכָא עַל כּוּלָּא, בְּגִינֵי. אָנָּא לְעִילָא, וְאַנְתָּ לְתַתָּא.

שאָמַר רבי יוסי אָמַר רבי חייא, פֿשְׁפְּרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הַעֲלָה אוֹתוֹ לְפָנָיו בְּדַמּוּתוֹ, וְהוּא יֵשֵׁב וְהִתְרָה בּוֹ, וְאָמַר לוֹ: אָנִי עוֹשֶׂה אוֹתָךְ בְּשִׁבְלִי, שְׁתַּהֲיָה אִתָּה שְׁלִיט וּמְלָךְ עַל הַכֹּל בְּשִׁבְלִי, אָנִי לְמַעַלָּה וְאַתָּה לְמַטָּה.

וְעוֹד, אָנָּא יְהִיב בְּךָ נִשְׁמַתָּא, לְמַגְדַּע סוּכְלַתְנוּ וְחֻקְמַתָּא, מַה דְּלִית כֶּן לְשַׁאֲר בְּרִיָּין. הָוִי זְהִיר לְאַסְתְּפֻלָּא בִּיקְרִי, הָוִי זְהִיר לְמַעַבְד פִּיקוּדֵי. וְכֵר מְנִי לָא יְהֵא שׁוֹלְטָנָא וְיִקְרֵא כְּפוּתָךְ.

אָנִי נוֹתֵן בְּךָ נִשְׁמָה לְדַעַת הַשְּׁכַל וְחֻקְמָה, מַה שְּׂאִין כֶּן לְשַׁאֲר הַבְּרִיּוֹת. תַּהֲיָה זְהִיר לְהַסְתַּפֵּל בְּכַבּוּדֵי, תַּהֲיָה זְהִיר לְעַשׂוֹת מַצְוֹתַי, וְחוּץ מִמֶּנִּי לֹא יִהְיֶה שְׁלִיט וְנִכְבָּד כְּמוֹתָךְ.

וּבְנָא לָן דְּאַתְרֵיהּ בֵּיה, וְאַזְהִיר לִיָּה עַל דָּא. הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (איוב כח כח) וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֻקְמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. כְּלוּמַר כְּשִׁתְּחוּל יִרְאֶתִי עֲלֶיךָ אִז תִּשְׁיֵג חֻקְמָה, שְׁהִיא לְמַעַלָּה עַל הַכֹּל. פֿד חָמָא אָדָם, דְּהוּא שְׁלְטָנָא וְיִקְרֵא עַל כּוּלָּא, אִינְשֵׁי פִיקוּדָא דְמֵאֲרִיָּה, וְלָא עֶבֶד מַה דְּאַתְפַּקֵּד.

וּבְנָן לָנוּ שְׁהִזְהִיר אוֹתוֹ, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ עַל כֶּף? זְהוּ שְׁפַתּוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יִרְאֶת ה' הִיא חֻקְמָה וְסוּר מֵרַע בִּינָה. כְּלוּמַר, כְּשִׁתְּחוּל יִרְאֶתִי עֲלֶיךָ, אִז תִּשְׁיֵג חֻקְמָה, שְׁהִיא לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל. כְּשִׁרְאָה אָדָם שְׁהוּא שְׁלִיט וְנִכְבָּד עַל הַכֹּל, שְׂכַח אֶת מַצְוֹת רַבּוּנוֹ, וְלֹא עָשָׂה מַה שְּׁנִצְטָהּ.

אָמַר רבי תנחום אָמַר רבי חנילאי, לֹא עֲשָׂאוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם, אָלֵא לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּד קוּנּוֹ. הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה מג ז) כֹּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלְכַבּוּדֵי בְּרֵאתִיו. מֵאִי לְכַבּוּדֵי לְהַשְׁתַּדֵּל וְלַדַּעַת אֶת כְּבוּדֵי, וְלַחֲשׁוֹב מִמַּעֲשָׂיו שְׂיִנְתָּן לוֹ חֵלֶק טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רבי תנחום אָמַר רבי חנילאי, לֹא עֲשָׂאוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, אָלֵא לְהַשְׁתַּדֵּל בְּכַבּוּד קוּנּוֹ. זְהוּ שְׁפַתּוּב (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלְכַבּוּדֵי בְּרֵאתִיו. מַהוּ לְכַבּוּדֵי? לְהַשְׁתַּדֵּל וְלַדַּעַת אֶת כְּבוּדֵי, וְלַחֲשׁוֹב מִמַּעֲשָׂיו שְׂיִנְתָּן לוֹ חֵלֶק טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רב יהודה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּת קוּל יוֹצֵאת מְלַמְעָלָה, וְאִימְתִי. בְּזִמְן שְׁהַחֲמָה (ד' ט' כג) זוֹרַחַת, וְאוּמְרַת אוֹי לָהֶם לְבְּרִיּוֹת שְׂאִינָם רוֹאִים אֶת כְּבוּדֵי, וְאִינָם מְסַתְּפְלִין לְדַעַת וְלַחֲקוֹר אֶת כְּבוּדֵי.

אָמַר רב יהודה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם בֵּת קוּל יוֹצֵאת מְלַמְעָלָה, וְאִימְתִי? בְּזִמְן שְׁהַחֲמָה זוֹרַחַת, וְאוּמְרַת: אוֹי לָהֶם לְבְּרִיּוֹת, שְׂאִינָם רוֹאִים אֶת כְּבוּדֵי, וְאִינָם מְסַתְּפְלִים לְדַעַת וְלַחֲקוֹר אֶת כְּבוּדֵי.

דְּתַנִּינָן, אָמַר רבי אֶלְעָזַר בְּרִיָּה דְר' שְׁמַעוֹן, פֿד נָטָא שְׁמַשָּׂא גְדַפּוּי, לְמַהֲרָ בְּתַקִּיפוּתָא דְגַלְגָּלוֹן מְבַטְשֵׁי בְּטַלְפִּיהוֹן, בְּטַרְפֵי אִילָנָא דְגַנְתָּא דְעַדָּן. וְכָל מְלֶאכֶינ

שְׂשִׁנְיָנוּ, אָמַר רבי אֶלְעָזַר בְּנוֹ שֶׁל רבי שְׁמַעוֹן, כְּשֶׁהִשְׁמַשׁ מִטָּה אֶת כַּנְפָּיו לְלָכַת בְּגַבְוֵרַת הַגַּלְגָּלִים שְׁלוֹ, מִכֵּים בְּטַלְפִּים שְׁלָהֶם בְּעֵלִים שֶׁל הָאִילָנוֹת שֶׁל גֶּן עֵדֶן.

עֵילָאִין, וְחֵיתָא קַדִּישָׁא, וְכוּרְסֵי יִקְרָא
דְּמַלְפָּא, וּבוּסְמֵיָא דְגַנְתָּא דְעַדָּן, וְאֵילָנֵי, שְׁמֵיָא
וְאַרְעָא וְחֵילֵיהוֹן, מְזַדְעִזְעֵן וּמְשַׁבְּחָן לְמֵאֲרֵי
כוּלָּא.

וְזִקְפָן וְחֵמָאן אַתְוֹתִיהּ דְשִׁמְא קַדִּישָׁא
דְאַתְפָּרֵשׁ, דְגַלְיָהּ בְּשִׁמְשָׁא בְּמַטְלָנוּי,
וְיַהֲבִין תּוּשְׁבְּחָן לְמֵאֲרֵי עֲלָמִין. וְנִפְיָה הֵהוּא
קָלָא, וְאַמְרִין לְהוּ לְבְרִיתָא, דְלֹא מְשַׁבְּחָן בִּיקְרָ
מַלְפָּא עֵילָאִה, כְּשָׂאָר כָּל בְּרִיין דְאַיְנוּן
מְשַׁגְּיַחִין וְיַהֲבִין תּוּשְׁבְּחָתָא לְשִׁמְיָהּ.

וּבְגִין כֵּן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָסוּר לִיָּה לְבַר נֶשׁ
לְמֵימַר תּוּשְׁבְּחָן דְצִלוֹתִיהּ, אֶלָּא עִם
דְּמַדּוּמֵי חֲמָה, דְכָתִיב (תהלים עב ה) יִרְאוּךָ עִם
שְׁמֶשׁ.

וּבֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צִלוֹתָא וְתוּשְׁבְּחָתָא
דְלֵילֵיא, מְשַׁשְׁקַעָה חֲמָה, עַד לֹא אַתְחַזִּי
סִיְהָרָא. דְכָתִיב יִרְאוּךָ עִם שְׁמֶשׁ, דָּא הִיא
צִלוֹתָא דְצַפְרָא. וְלִפְנֵי יָרַח וּגּוֹ', דָּא הִיא
צִלוֹתָא דְלֵילֵיא.

ר' יְהוּדָה אָמַר מְהֵכָא, (מלאכי א יא) כִּי מִמְזַרְחָ
שְׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְּדוּל שְׁמֵי. וּבְאַיְזָה
מְקוּם. בְּגוּיִם. בְּאַיְנוּן דְכָתִיב בְּהוּ, (דברים ד ז) כִּי
מִי גוֹי גְּדוּל.

כֹּאֵי טַעְמָא. דְתַנִּינָן, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְלֵאכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה, לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו, בְּכָל לַיְלָה וּלְיָלֵה.
וְעָשָׂה פְּנִגְדָּם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְלוֹמַר שִׁיר וְשִׁבְּחָ לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וַיּוֹם.

וְחֵאָנָא, שְׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת הֵוִי הַלְיָלָה, וּבְאֵלוֹ
הַשְּׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת, מִתְחַלְקוֹת שְׁלֵשׁ
פְּתוֹת שֶׁל מְלֵאכֵי הַשָּׁרֵת, לְשַׁבְּחָ לְיוֹצְרָם, בְּכָל
מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה. וּכְנִגְדָּם יֵשׁ שְׁלֵשׁ תְּפִלוֹת

וְכָל הַמְּלָאכִים הַעֲלִיּוֹנִים וְחֵיוֹת
הַקָּדֵשׁ, וְכֹסֵא כְבוֹד הַמְּלָךְ,
וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גֵּן עֵדֵן, וְהָאֵילָנוֹת,
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְצַבְאוֹתָם,
מְזַדְעִזְעִים וּמְשַׁבְּחִים לְאֲדוֹן הַכֹּל.
וּמְזַדְקְפִים וְרוֹאִים אוֹתֵיהּ שֶׁל
הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְּפָרֵשׁ, שְׁחַקּוֹקוֹת
בְּשִׁמְשׁ בְּמַסְעוֹתָיו, וְנוֹתְנִים
תְּשׁוּבָחוֹת לְרַבּוֹן הָעוֹלָמִים. וַיּוֹצֵא
הַקּוֹל הַהוּא, וְאוֹמְרִים לְבְרִיּוֹת
שְׂאִין מְשַׁגְּיַחִים בְּכְבוֹד הַמְּלָךְ
הַעֲלִיּוֹן כִּמּוֹ שְׂאָר כָּל הַבְּרִיּוֹת
שֶׁהֵם מְשַׁגְּיַחִים וְנוֹתְנִים תְּשׁוּבָחוֹת
לְשִׁמּוֹ.

וּמִשׁוּם כֵּן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
אָסוּר לוֹ לְאָדָם לֹמַר אֵת
תְּשׁוּבָחוֹת תְּפִלָּתוֹ אֶלָּא עִם
דְּמַדּוּמֵי חֲמָה, שְׁכַתּוּב יִרְאוּךָ
עִם שְׁמֶשׁ.

וּבֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתְּפִלָּה
וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַלַּיְלָה, מְשַׁשְׁקַעָה
הַחֲמָה טָרָם נִרְאָתָה הַלְבָנָה,
שְׁכַתּוּב (תהלים עב) יִרְאוּךָ עִם
שְׁמֶשׁ, זוֹהִי תְּפִלַּת הַבֶּקֶר. וְלִפְנֵי
יָרַח וּגּוֹ', זוֹהִי תְּפִלַּת הַלַּיְלָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מְכָאן, (מלאכי א)
כִּי מִמְזַרְחָ שְׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גְּדוּל
שְׁמֵי. וּבְאַיְזָה מְקוּם? בְּגוּיִם,
בְּאוֹתָם שְׁכַתּוּב בְּהֵם כִּי מִי גוֹי
גְּדוּל.

מָה הַטַּעַם? שְׁשִׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלֵאכֵי
הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו בְּכָל
לַיְלָה וּלְיָלֵה, וְעָשָׂה יִשְׂרָאֵל
כְּנִגְדָּם לְמַטָּה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ,
וְלוֹמַר שִׁיר וְשִׁבְּחָ לְפָנָיו בְּכָל יוֹם
וַיּוֹם.

וְכִמְדֵנוּ שְׁלֵשׁ מְשֻׁמְרוֹת הוּא
הַלַּיְלָה, וּבְשִׁלֵּשׁ הַמְשֻׁמְרוֹת הִלְלוּ
מִתְחַלְקוֹת שְׁלֵשׁ פְּתוֹת שֶׁל מְלֵאכֵי
הַשָּׁרֵת לְשַׁבְּחָ לְיוֹצְרָם בְּכָל
מְשֻׁמְרָה וּמְשֻׁמְרָה, וּכְנִגְדָּם יֵשׁ

ביום, שמתפנפין ישראל לשבח ליוצרים, בכל תפלה ותפלה.

שלוש תפלות ביום, כשמתפנפים ישראל לשבח ליוצרים בכל תפלה ותפלה.

תא שמע, אמר רבי יהושע אמר רב, בצפרא כשהחמה זורחת הוא זמן תפלה ובעותא דישראל. ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומשששקעה החמה, עד שתחשף, תפלה האחרונה. דאמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוחנן אמר רב, מששקעה החמה, עד שיראו שני כוכבים, זמן תפלה האחרונה.

בא תשמע, אמר רבי יהושע אמר רב, בבקר, כשהחמה זורחת, הוא זמן התפלה והבקשה של ישראל, ומשש שעות ולמעלה עד תשע שעות, זמן תפלת המנחה. ומשששקעה החמה עד שתחשף - תפלה אחרונה. שאמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי יוחנן אמר רב, מששקעה החמה עד שיראו שני כוכבים - זמן תפלה האחרונה.

דהכי תנינן, משיראו שני כוכבים, הוא תחלת משמרה ראשונה, שבאים פת הראשונה של מלאכי השרת, וממתינים להם לישראל, עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. וננעלים כל השערים מתושבתתן של מטה, ואין שערים נפתחים, אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

שכך שנינו, משיראו שני כוכבים הוא תחלת משמרה ראשונה, שבאים הראשונה של מלאכי השרת, וממתינים להם לישראל עד אותה שעה, ואז מתחילין לומר שירה. וננעלים כל השערים מתושבתתם של מטה, ואין שערים נפתחים אלא למלאכי השרת האומרים שירה.

ומי אמר רבי יהושע בן לוי הכי, והא תנן, כל הקורא בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושף עליו חוט של חסד ביום, שנאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו, משום דבלילה שירה עמי. והכא אמריתו דננעלים כל השערים למטה.

והאם אמר רבי יהושע בן לוי כך? והרי שנינו, כל הקורא בתורה בלילה, הקדוש ברוך הוא מושף עליו חוט של חסד ביום, שנאמר (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו, משום שבלילה שירה עמי, וכאן אמרתם שנגעלים כל השערים למטה?

אמר ר' יהושע, התם במאי קאמרי, כשסיים כל תושבתתן ביום. ומפלגותא דליליא ולהלאה, דעסיק בתורה. מאי טעמא. משום דבההיא שעתא קודשא בריך הוא נפיק מאינון עולמות דכסיף בהו, ואזיל לאשתעשע עם צדיקא בגנתא דעדן. והיינו דאמר דוד (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך.

אמר רבי יהושע, שם, במה אומרים? כשסיים את כל התשבחות ביום, ומחצות הלילה והלאה שעוסק בתורה. מה הטעם? משום שבשעה ההיא יוצא הקדוש ברוך הוא מאותם העולמות שפוסף בהם, והולך להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. והיינו מה שאמר דוד (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך.

דתנא, כשהקדוש ברוך הוא נכנס עם הצדיקים בגן עדן, כל שערי שמים נכנסים עם הצדיקים בגן עדן, על החיות ולמטה מהם, כלם נפתחים,

שכמרגו, כשהקדוש ברוך הוא על החיות ולמטה מהם, כלם נפתחים,

למעלה, על החיות ולמטה מהם, פולם נפתחים, והוא עת רצון לעסוק בתורה.

ואותם פתות של מלאכי השרת, וכל בוסימי גן עדן, והצדיקים, כולם פוצחים רנה, לפני מי שאמר והיה העולם. הדא הוא דכתיב, (שם קמ"א) אך צדיקים יודו לשמך. אימתי צדיקים יודו לשמך? כשיושבים ישרים את פניך, שהוא בשעה שיושבים לפניו בגן עדן.

ובת שלישית של מלאכי השרת שירה לפניו, עד שיבקע השחר. ויש חובה לישראל, בשעה שעולה עמוד השחר, לקום ולהתגבר בשירות ותשבחות לפני הקדוש ברוך הוא. מאי טעמא משום דנסבין שירתא בתר מלאכי השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי למטה עמהם. הדא הוא דכתיב, (משלי ח ז) ומשחרי ימצאנני. ואמר רבי יהודה ובלבד שלא יפסיק משיתחיל, עד שיתפלל כשהחמה זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב, כשהקדוש ברוך הוא יוצא מאותן העולמות דכסיף בהו, ובא להפגס עם הצדיקים בגן עדן, הוא ממתין ורואה אם שומע קול העוסק בתורה, דתנן ההוא קלא ניהא קמיה, מפל שירין ותושבחו דאמרי מלאכי השרת לעילא. הדא הוא דכתיב (שה"ש ו י"א) אל גנת אגוז ירדתי לראות, מאי לראות, אותם העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא נקרא גנת אגוז. אמר ליה ר' יוחנן, כן, נקרא גנת אגוז. פלומר גנת עדן, מה האגוז הוא סתום מפל עבריו, ויש עליו פמה קליפות. כף עדן של מעלה, הוא סתום מפל עבריו, ויש עליו פמה שמירות, שלא שלטו לראות, לא מלאך, ולא שרף, ולא חשמל, ולא עין נביא, ולא

והוא עת רצון לעסוק בתורה. ואותם הפתות של מלאכי השרת, וכל הבשמים של גן עדן, והצדיקים, כולם פוצחים רנה לפני מי שאמר והיה העולם. זהו שכתוב (שם קמ) אך צדיקים יודו לשמך. אימתי צדיקים יודו לשמך? כשיושבים ישרים את פניך, שהוא בשעה שיושבים לפניו בגן עדן.

ובת שלישית של מלאכי השרת אומרת שירה לפניו עד שיבקע השחר. ויש חובה לישראל, בשעה שעולה עמוד השחר, לקום ולהתגבר בשירות ותשבחות לפני הקדוש ברוך הוא. מה הטעם? משום שנושאים שירה אחר מלאכי השרת, והקדוש ברוך הוא מצוי למטה עמהם. זהו שכתוב (משלי ח) ומשחרי ימצאנני. ואמר רבי יהודה, ובלבד שלא יפסיק משיתחיל, עד שיתפלל כשהחמה זורחת.

אמר רבי יוחנן אמר רב, כשהקדוש ברוך הוא יוצא מאותם העולמות שפוסף בהם ובא להפגס עם הצדיקים בגן עדן, הוא ממתין ורואה אם שומע קול העוסק בתורה - הקול ההוא נוח לפניו מפל השירות והתשבחות שאומרים מלאכי השרת למעלה. זהו שכתוב (שיר השירים ו) אל גנת אגוז ירדתי לראות. מה לראות? אותם העוסקים בתורה.

אמר רבי יצחק, וכי גן עדן הוא נקרא גנת אגוז? אמר לו רבי יוחנן, כן, נקרא גנת אגוז, פלומר גנת עדן. מה האגוז הוא סתום מפל עבריו ויש עליו פמה קליפות, כף עדן של מעלה הוא סתום מפל עבריו, ויש עליו פמה שמירות, שלא שלטו לראות לא